Delphi **Pronoia**

METODIX

Metodix.
Road to Futures

KÄYTTÖOPAS

Viite

Delfoi-ekosysteemi — käyttöoppaat

Suomi

Versio 1.0 · 2026-11-10

Yhteyshenkilö: Hannu Linturi · hannu.linturi@gmail.com

Sisällys

VIITE

Sanasto . . . 3

Usein kysytyt kysymykset (FAQ) . . . 6

Rooli-pikaoppaat . . . 8

- Tutkija / suunnittelija . . . 8
- Fasilitoija . . . 8
- Kehittäjäkumppani . . . 8
- Panelisti . . . 9
- Päättäjä / sidosryhmä . . . 9

Kalvot ja syväsukellus . . . 10

- Esityskalvot . . . 10
- Läpiajettu esimerkkitapaus . . . 10

Sanasto

Suunnittelu (DPE) Fasilitointi (Pronoia) Analyysi (DAE)

Aalto – Barometer Delphin mittauskerta: samat teesit arvioidaan uudelleen, ja aallot eroavat vain ajankohdaltaan. Aaltoa ei kutsuta kierrokseksi, jotta sanat eivät sekoitu.

Abduktiivinen teesi – avoin, hahmottava teesi (E-orientaatio): mitä on nousemassa esiin.

Argument Delphi – variaatio: dialektiset teesit ja dialogi kierroksittain; tähtää dissensukseen – kartoittaa jännitteet ja perustelut (johtava indikaattori CDI). Sama prosessi ja vaiheet kuin Classic Delphissä.

Argument Simulator (Route B) – synteettisten, orientaatiotietoisten argumenttien tuottaja, kun aitoa paneelia ei ole.

Barometer Delphi – variaatio: samat teesit arvioidaan ajasta toiseen aalloittain; muutos ajassa on löydös (BCI). Ainoa variaatio, jossa teesin voi eläköittää.

Classic Delphi – variaatio: sama prosessi ja vaiheet kuin Argument Delphissä; tähtää perusteltuun konsensukseen ja mittaa sitä konsensusindikaattoreilla (CCI). Sopimuksessa tallennettu arvo on `Classical`.

CP-0…CP-20 – DAE-putken 21 checkpointia, jaettuna kahdeksaan vaiheeseen.

Dialektinen teesi – väite, jota vasten otetaan kantaa todennäköisyydellä ja toivottavuudella (N/S/R/D).

Dissensus – rakenteellinen, hyvin ymmärretty erimielisyys; Delfoissa yhtä arvokas tulos kuin konsensus.

Eläköinti (retiring → retired) – Barometer Delphin käsite: teesi, joka on menettänyt tulevaisuusvoimansa, arkistoidaan aaltojen välissä. Päätös ja voimaantulo ovat kaksi hetkeä; korvaava teesi nimeää sen, jonka tilalle se tuli.

Esikatselu (Kokeile panelistina) – fasilitoija näkee kyselyn panelistin silmin omalla esikatselutunnuksella; mitään ei tallennu, eikä esikatselija näy paneelin luvuissa.

ECI (Episteeminen kattavuusindeksi) – kuinka monta 21 argumenttisolusta (7 tietopohjaa × 3 funktiota) on täytetty.

Vientisopimus – Pronoian validoitu paketti DAE:lle (eDelphi-CSV, Handoff Package JSON, DAE_STATE).

Handoff – rakenteellinen siirto vaiheiden välillä: Planning Handoff Package (sisään), Vientisopimus (ulos).

k-anonymiteetti (k = 3) – mitään alle kolmen henkilön alaryhmää ei raportoida ryhmätasolla.

Kori (teesiaineisto seuraavalle kierrokselle) – fasilitoijan poiminnat kierrosten välissä; ei muuta kommenttia eikä näy paneelille. Aukeaa teesieditorin viereen raaka-aineeksi.

Kotisolu ja lisäjäsenyys – panelistin ensisijainen paikka paneelimatriisissa ja mahdolliset lisäryhmät samalla akselilla; ryhmän koko lasketaan henkilöinä, ei jäsenyyksinä.

Kommensurabiliteetti – riittävä yhteinen pohja aitoon dialogiin; paneelisuunnittelun tavoite (ei täysi konsensus).

Konvergenssi – kantojen lähentyminen kierrosten yli.

κ (kappa) – koodauksen yhtenevyysmitta DAE:ssä; matala κ reitittää ihmiskoodaukseen.

Lokikäytäntö – julkinen sivu (pronoia.fi/lokikaytanto): mitä tapahtumalokiin kirjataan ja mitä ei, kuka lokin näkee ja mihin palvelun ylläpitäjä on sitoutunut.

Lopetus – tutkimuksen viimeinen tauko: fasilitoija kirjoittaa kirjeen tuloksista ja jatkotoimista, ja se näkyy panelistin omalla sivulla. Ei tila, joka asetetaan, vaan tehtävä, joka tehdään.

Lähdeaineisto (provenienssi) – teesin kortille kirjatut puheenvuorot, joista teesi syntyi; poistetun puheenvuoron merkintä jää, sisältö tyhjenee.

Lukkiutuma (lock-in) – yksi perspektiivi, joka väittää yleispätevyyttä ja tukahduttaa muut.

Orientaatio (N/S/R/E/D/D+) – tutkimuksen lukittu näkökulma; määrää teesit, paneelin tyypin ja kierrosväliotteen.

Paneelimatriisi – kaksiakselinen suunniteltu episteeminen tila (esim. asiantuntemus × sidosryhmä).

Perspektiivi = asema + näkymä – sama ilmiö näyttää erilaiselta eri asemista; tavoite on tunnistaa, mitä kukin asema voi nähdä ja mitä ei.

PHS (Perspective Health Score) – paneelin diversiteetti 0–12; ohjaa täydennystä.

Poiminta – perustelun tai kommentin merkitseminen tähdellä (☆) seuraavan kierroksen teesiaineistoksi perusteen kera; menetelmällinen liike dialogista uuteen instrumenttiin, ei kirjanmerkki.

PIRE – Pronoian orientaatiotietoinen kierrosväliapuri.

Planning Handoff Package – suunnittelun paketti Pronoiaan: orientaatio, matriisi, teesit, perspektiivikonteksti.

Pseudonyymi eli nimimerkki – pysyvä sananimi (esim. Aurora); anonyymi muille, tunnistettava dialogissa.

PQS (Panel Quality Score) – DAE:n paneelivalidoinnin laatupiste (CP-1).

QVG (Quality Validation Gate) – DAE:n laatuportti, joka reitittää ihmistarkistukseen, kun tekoälyvaliditeetti ei riitä.

Real-Time Delphi – variaatio: yksi kierros, jossa vastaaminen ja dialogi ovat auki yhtä aikaa heti alusta; ei kierrosvertailua (RCI). Tähtäin asetetaan teesikohtaisesti.

Revisioaste – kantaansa dialogin jälkeen muuttaneiden henkilöiden osuus kaikista vastanneista, ihmiset ja tekoälypanelistit yhdessä; lasketaan yhdessä paikassa. Eri asia kuin revisioiden määrä.

Kierros 0 – orientaatio: tekoälyavusteinen keskustelu, joka motivoi osallistujia ja kartoittaa ilmiötä ennen instrumentin lukitusta. Kuuluu jokaiseen variaatioon; ainoa ohitus on sama kaikissa.

Sokkotila (sokkofasilitoija) – paneelikohtainen asetus, joka piilottaa panelistien nimet ja sähköpostiosoitteet koko tutkimustiimiltä, myös omistajalta. Lukittuu, kun ensimmäinen ihmispanelisti on kutsuttu tai on vastannut. Eri asia kuin näkyvyyden *sokko*-vaihe.

Tauko – kierrosten välinen tila (`round_closed`), jossa fasilitoija lukee keskustelun, poimii ja rakentaa seuraavan kierroksen; panelistille välitulos, ei odotustila.

Trilogia – DAE-vaiheryhmä: sisältö, järjestelmä (syvyys/dynamiikka/tarkoitus), tulevaisuus.

Variaatio – kierrosten rytmi: Argument Delphi, Classic Delphi, Real-Time Delphi tai Barometer Delphi. Nimi on erisnimi eikä sitä käännetä. `studies.variation` on totuus, josta `delphi_mode` johdetaan.

Vaiheet (1a/1b) – kierroksen vastaus- (1a) ja dialogivaihe (1b). Vaihe lisää kyvyn, ei poista sitä: dialogissa voi yhä vastata.

Näkyvyys (sokko / after-submit / avoin) – vaihekohtainen säädin sille, milloin panelisti näkee muut.

Suunnittelu (DPE) Fasilitointi (Pronoia) Analyysi (DAE) · tutkija, fasilitoija, kehittäjäkumppani

Usein kysytyt kysymykset

Voinko käyttää vain yhtä osaa ekosysteemistä?

Kyllä. Kolme tuotetta toimivat yhdessä putkena mutta myös erikseen: voit tehdä **vain suunnitelman** (DPE), käyttää **Pronoiaa ilman DAE:tä** (kuvailevat raportit), tai **analysoida DAE:lla olemassa olevan aineiston**. Handoff-paketit liittävät osat yhteen, kun käytät niitä peräkkäin.

Mikä on Pronoian ja DAE:n ero?

Pronoia on **kuvaileva** (mitä paneeli sanoi ja miten näkemykset liikkuivat). DAE on **tulkitseva** (mitä se tarkoittaa), laatuporttien ja ihmistarkistuksen alla. Pronoian raportti on DAE:n lähtöaineisto, ei analyysi.

Tarvitsenko DAE:n saadakseni tuloksia?

En. Pronoia tuottaa kuvailevat raportit (tiivistelmä, teesikohtaiset tuloskortit, kierrosvertailu) HTML/PDF/Word-muodossa. Ne ovat kunnollinen yhteenveto mutta pysyvät kuvailevina.

Miten orientaatio ja variaatio eroavat?

Orientaatio (N/S/R/E/D/D+) kertoo **näkökulman** – mistä tulevaisuutta tutkitaan. Variaatio (Argument Delphi, Classic Delphi, Real-Time Delphi, Barometer Delphi) kertoo **rytmin** – miten kierrokset rytmittyvät. Ne ovat eri akselit. Classic ja Argument Delphi kulkevat saman prosessin ja eroavat vain tähtäimessä (konsensus / dissensus); Real-Time Delphissä on yksi kierros; Barometer Delphi arvioi samat teesit uudelleen aallosta toiseen.

Miksi vastausvaihe on suojattu muiden vastauksilta?

Jotta ydinjakso *itsenäinen arvio → palaute → uudelleenharkinta* olisi suojassa sosiaaliselta paineelta (ankkuroituminen, lauma, dominanssi). Oletusasetus (**Classic**, jota sekä Classic Delphi että Argument Delphi käyttävät) käyttää **after-submit**-näkyvyyttä: ei ankkurointia ennen omaa vastausta, palaute heti sen jälkeen. Suoja koskee näkemistä, ei vastaamista: dialogivaiheessa vastaamaton teesi on yhä vastattavissa.

Voiko fasilitoija nähdä panelistien oikeat henkilöllisyydet?

Oletuksena kyllä (muistutuksia ja laadunvalvontaa varten). Paneelikohtainen **sokkofasilitoijatila** piilottaa ne, jolloin fasilitoijakin näkee vain pseudonyymit. Sokkotila lukittuu, kun ensimmäinen ihmispanelisti on kutsuttu tai on vastannut, joten sitä ei voi purkaa kesken tutkimuksen. Kaikissa tiloissa vain panelisti itse voi muuttaa vastaustaan; ks. myös Lokikäytäntö.

Miten tekoälypanelistit merkitään?

Aina ja kaikkialla: ”tekoäly” + 2–3 sanan roolikuvaus (esim. *AI · Ekonomisti*). Ei koskaan piilotettu eikä esitetty ihmisenä.

Miten ryhmäraportointi suojaa anonymiteetin?

k-anonymiteetillä (k = 3): alle kolmen henkilön alaryhmiä ei raportoida, ja sääntö pätee itsenäisesti jokaisella matriisiakselilla. Pienissä paneeleissa pulssi näytetään vain koko paneelin tasolla.

Milloin suljen tutkimuksen?

Kun paneelin näkemykset ovat lähentyneet tai kun dissensus on vakaa ja hyvin ymmärretty – lisäkierrokset maksaisivat tuottamatta uutta ymmärrystä. Lue pulssi (teesikohtainen konvergenssi ja dissensus) ennen päätöstä.

Ovatko tekoälyapureiden ehdotukset valmiita johtopäätöksiä?

Eivät. Generatiiviset apurit (esim. PIRE:n syventämisehdotukset) ovat aina **luonnoksia, jotka vaativat tarkistuksen** ja jotka fasilitoija omistaa. Tulkinta tehdään DAE:ssä laatuporttien alla.

Suunnittelu (DPE) Fasilitointi (Pronoia) Analyysi (DAE) · tutkija, fasilitoija, kehittäjäkumppani

Rooli-pikaoppaat

Lyhyet sisäänkäynnit: mistä aloitat, mitkä ovat tärkeimmät oppaat ja se yksi seuraava raja, jonka ylittäminen nostaa tasoa.

Tutkija / suunnittelija

Suunnittelu (DPE)

Tehtäväsi: tutkimusasetelma – orientaatio, ilmiö, paneeli, kysymykset.

Aloita: Orientaatio, variaatio ja kysymysarkkitehtuuri → Paneelin suunnittelu.

Seuraava taso: yksittäisen tutkimuksen kasaamisesta → **Planning Handoff -putki**, joka syöttää Pronoian ilman uudelleenrakentamista.

Fasilitoija

Fasilitointi (Pronoia)

Tehtäväsi: tutkimuksen vetäminen Pronoiassa – Kierros 0, kierrokset, dialogi, anonymiteetti, raportit.

Aloita: Iteratiivinen prosessi → Anonymiteetti. Kokonaiskuva: Integraatio-opas.

Seuraava taso: käsin jokaisen kierroksen rakentamisesta → anna **PIRE:n ehdottaa** kierrosvälin operaatiot (sinä vahvistat); kuvailevien raporttien lukemisesta → anna kierros **DAE:lle** tulkintaan.

Kehittäjäkumppani

Analyysi (DAE)

Tehtäväsi: integrointi, handoffit, MCP/pluginit, asennus.

Aloita: Integraatio-opas (handoff-skeemat) → DAE-putki → Anonymiteetti: tietomalli.

Seuraava taso: yksittäisten siirtojen käsittelystä → **handoff-sopimukset** (Planning Handoff Package, Vientisopimus), jotka vastaanottava vaihe tarkistaa automaattisesti – virheellinen aineisto ei pääse hiljaa läpi.

Panelisti

Fasilitointi (Pronoia)

Roolisi: osallistut paneeliin – vastaat teeseihin, luet muiden perustelut ja tarkistat kantasi.

Mitä sinun tarvitsee tietää: vastaat ensin itsenäisesti (muiden vastaukset eivät näy, ennen kuin olet lähettänyt omasi), sitten näet paneelin anonymisoidun kuvan ja voit kommentoida ja päivittää. Olet anonyymi muille pseudonyymillä (esim. *Aurora*); fasilitoija voi nähdä henkilöllisyytesi, ellei sokkotila ole päällä. Tekoälypanelistit on aina merkitty tunnuksella ”AI”. Oma sivusi näyttää ”edellisen käynnin jälkeen” -koosteen – palaa katsomaan, miten paneeli liikkui.

Seuraava taso: kertavastauksesta → **paluu tarkistamaan kantaa**: Delfoin arvo syntyy siitä, että harkitset uudelleen muiden perustelujen valossa.

→ Kevyt osallistumisohje on myös sovelluksen sisäisessä ohjeessa.

Päättäjä / sidosryhmä

Analyysi (DAE)

Roolisi: luet tulokset ja raportit päätöksenteon tueksi – et aja tutkimusta itse.

Mitä sinun tarvitsee tietää: erota **kuvaileva** ja **tulkitseva**. Pronoian raportti kertoo, mitä paneeli sanoi ja miten näkemykset liikkuivat (jakaumat, konsensus/dissensus, argumentit) – se on lähtöaineisto. DAE-raportti tulkitsee: teemat, skenaariot, synteesi laatuporttien alla. **Dissensus on tulos**, ei epäonnistuminen: vakaa erimielisyys kertoo todellisesta jännitteestä. Skenaariot ovat vaihtoehtoisia polkuja, eivät ennusteita.

Seuraava taso: yksittäisen luvun lukemisesta → **kysy, mikä on kuvailua ja mikä tulkintaa**, ja mihin johtopäätös nojaa (aineiston alkuperä).

Aloita: Yleiskatsaus (kuvaileva ja tulkitseva) → DAE-opas (tuotokset).

Suunnittelu (DPE) Fasilitointi (Pronoia) Analyysi (DAE) · tutkija, fasilitoija, kehittäjäkumppani, analyytikko

Kalvot ja syväsukellus

Suunnittelu (DPE) Fasilitointi (Pronoia) Analyysi (DAE)

Esityskalvot

Kalvot **tuotetaan samasta markdown-lähteestä** kuin nämä oppaat – yhdellä rakennusajolla, reveal.js-muodossa. Ne ovat siis aina ajan tasalla oppaiden kanssa, eivät erillinen ylläpidettävä kalvokirjasto. Selaa nuolinäppäimillä tai välilyönnillä; alaspäin-nuoli avaa osion sisäiset kalvot.

Osio	Kalvot
Koko opas	Kalvot
Viite	Kalvot

Läpiajettu esimerkkitapaus

Yksi syvätason oppimateriaali on **Food Paradigm 2050** – koko suunnitteluputki ajettuna läpi (orientaatio D, Route B, 19 roolia, PHS 12/12, 27/27 laatuporttia). Se näyttää menetelmän käytännössä; ks. myös Simulaatio-lohko.

Moduuli	Liittyy osioon	Muodot
Esimerkkitapaus — Food Paradigm 2050	Suunnittelu (DPE)	Case-kortti

> **Huom – esimerkkitapaus on tilanteesta 2026-05.** Sen *menetelmä* (orientaatio, paneeli, teesit, perspektiivikerros, handoff) pätee edelleen, mutta tuotteen yksityiskohdat ovat ehtineet muuttua. Ajantasaisin lähde on aina tämä opas (DPE/Pronoia/DAE).